

"A fehérjenövények jövője az EU-ban: Stratégiák a fenntarthatóságért a klímaváltozás kontextusában"

Автор(и): Растителна защита
Дата: 04.05.2026 Брой: 5/2026

A fehérjenövények termelése az Európai Unióban stratégiai keresztúthoz érkezett. Egyrészt nő a kereslet a növényi fehérjék iránt takarmány- és élelmiszer-célra, másrészt a helyi termelés elmarad, ami erős függőségbe hozza Európát a szójababimporttól. Az *EU CAP Network* szakértői csoportjának legfrissebb jelentése szerint ennek a hiánynak a leküzdéséhez nem csupán nagyobb termőterületekre, hanem átfogó rendszerszintű változásra van szükség, amely alkalmazkodik az éghajlatváltozás kihívásaihoz.

Az Öreg Kontinens Fehérjehiánya

A fehérjenövények termesztésének történelmi hanyatlása Európában nagyrészt a szintetikus nitrogénműtrágyák széleskörű használatának köszönhető, ami csökkentette a talajban nitrogént megkötő hüvelyesek termesztésének gazdasági ösztönzőjét. Jellemző, hogy 2022-ben az EU-ban a szemes hüvelyesek közel 24%-át ökológiai gazdálkodási körülmények között állították elő (amelyek a nitrogénmegkötés érdekében támaszkodnak rájuk), annak ellenére, hogy az ökológiai gazdálkodás a teljes mezőgazdasági területnek csak 9,1%-át teszi ki.

Ma az EU-ban a fehérjenövények termelése korlátozott, mivel gyenge a gazdasági versenyképességük más növényekhez és az olcsó importhoz, főként a szójababhoz képest.

Ennek a függőségnek a csökkentéséhez mind a helyi termelés növelésére van szükség jobb fajták és alternatív hüvelyes növények bevezetése révén, mind pedig az étrendek elmozdítására a több növényi fehérjét tartalmazó étrendek felé, valamint az állattenyésztés extenzifikálására.

A jelentés egyértelműen kimondja, hogy a probléma nem oldható meg kizárólag technológiai úton. Az összes import helyi termeléssel való helyettesítése irreális az éghajlati és gazdasági korlátok miatt. Az élelmiszer-rendszerek és a fogyasztói szokások megváltoztatására van szükség.

Kihívások az Értéklánc Mentén: A Vetőmagtól a Piacig

A szakértők a gazdálkodók számára három fő akadálycsoportot azonosítanak:

Termelés előtti (Vetőmagok):

Hiányoznak az adott helyi viszonyokhoz jól alkalmazkodó fajták. A kereskedelmi nemesítés elsősorban a tömegnövényekre, például a borsóra és a szójára összpontosul, míg a kevésbé elterjedt fajok (csillagfürt, szegesborsó) a pénzügyi érdekeltség hiánya miatt fejletlenek maradnak.

A csillagfürt (Lupinus) a hüvelyesek (Fabaceae) családjába tartozó virágos növények nemzetsége. A nemzetség több mint 200 fajt foglal magában, a legnagyobb változatosság Észak- és Dél-Amerikában figyelhető meg. Észak-Afrikában és a Földközi-tenger térségében is megtalálhatók. Sok országban termesztik élelmiszer- és dísznövényként egyaránt.

Továbbá a gazdálkodók gyakran nem férnek hozzá a fajták kulcsfontosságú jellemzőire vonatkozó információkhoz, mint például a megdőléssel szembeni ellenálló képesség, a cséplés könnyűsége vagy a magvak főzési ideje.

Csillagfürtmagvak. A csillagfürt mind édes, mind sós ételeket ízesíthet, és ízesítheti a hagyományosan erjesztett ételeket, pékárukat és szószoikat. A csillagfürtös ételek leginkább Európában, különösen Portugáliában, Spanyolországban, Görögországban és Olaszországban elterjedtek.

A Gazdaság Szintjén (Agronómia és Jövedelmezőség): A fehérjenövények termesztése gyakran alacsonyabb nyereséget eredményez. Sok gazdaságból hiányoznak a szükséges speciális gépek a vetéshez, betakarításhoz és a termény feldolgozásához. Hiányzik továbbá a gyakorlati ismeret a talajgazdálkodás és a növényvédelem terén ezeknél a növényeknél.

Betakarítás Után (Piaci és Feldolgozás): A gazdálkodók túl kis részesedést kapnak a hozzáadott értékből, mivel a feldolgozás és a marketing a gazdaságon kívül történik. Európai szinten súlyos hiány mutatkozik a regionális tisztítási és feldolgozási infrastruktúrában, ami megnehezíti a közvetlen értékesítést.

Éghajlatváltozás: Veszély, de egyben az Innováció Katalizátora is

Az éghajlatváltozás növeli a nyomást aszályok, hóhullámok és kártevők révén. Ennek ellenére új lehetőségeket is teremt. A jelentés megjegyzi, hogy egyes növények tipikus övezetei északabbra

tolódnak. Lehetőségek nyílnak a kevésbé népszerű, kevesebb vizet igénylő és szárazságtűrő növények termesztésére is.

A szegesborsó (Lathyrus) a hüvelyesek (Fabaceae) családjába tartozó egynyári növény. Leggyakrabban takarmányozásra használják.

Példák alternatív növényekre: A csicszeriborsót a takarmányborsó szárazságtűrő alternatívájaként említik (bár kockázatot jelent a magas nyári páratartalom). De felhívják a figyelmet a szegesborsóra (Lathyrus sativus) is – egy szárazságtűrő növényre, amely az EU számos régiójában termeszthető, de még mindig nem nemesítik kereskedelmi forgalomban.

A szegesborsó fehérjenövény, és nemcsak takarmányként, hanem emberi táplálékként is használják. Az érett magvakból lisztet készítenek, és búzaliszthez adva növeli a kenyér- és tésztatermékek tápértékét és minőségét.

A jelentés konkrét megoldásokat és valós példákat mutat be arra, hogyan birkózhatnak meg a gazdálkodók az éghajlatváltozással és a gazdasági akadályokkal.

A. Vetőmagok és Információhoz Való Hozzáférés

Az éghajlatváltozás hatása kiszámíthatatlan; ezért a fajtanemesítés során előnyben kell részesíteni az adaptív tulajdonságokat, mint a korai érés, a mély gyökérrendszer és a hidegtűrés.

Példa: A SeedLinked egy digitális platform (amelyet elsősorban zöldségmagvakhoz használnak az USA-ban) a gazdálkodók által végzett fajtatesztek adatainak gyűjtésére és megosztására, valamint a vetőmagforrásokra vonatkozó információcserére. A jelentés szerint egy hasonló eszköz a fehérjenövények számára támogathatná az EU gazdálkodóit a megfelelő fajták kiválasztásában.

A Legume Hub egy európai, többnyelvű, nyílt hozzáférésű platform, amelyet a hüvelyes növények termesztésével, feldolgozásával és felhasználásával kapcsolatos szakértői ismeretek és bevált gyakorlatok megosztására terveztek. A platform célja, hogy időszerű, tudományosan

megalapozott és gyakorlati információkkal támogassa az európai élelmiszer-rendszerek fenntartható fejlődését. Elősegíti a tudományos kutatás és a gyakorlati alkalmazás közötti kapcsolatot a gazdaságokban.

B. Helyszíni Feldolgozás a Gazdaságban

A helyszíni feldolgozás (pl. hántolás, pörkölés, magtisztítás) lehetővé teszi a gazdálkodók számára, hogy nagyobb részesedést tartsanak meg a hozzáadott értékből, és növeljék jövedelmezőségüket és önellátásukat. Itt a fő akadályt a berendezések költsége jelenti, ezért a szövetkezetek általi közös beruházások és a megfizethető gépek használata ajánlott.

Példa: A Scotston Farm (Skócia) szinte az összes takarmányát a helyszínen, fehérjenövényekből állítja elő, majd az állati termékeket helyben értékesíti. Ez a fehérjetakarmány tekintetében való önellátás hozzájárul a gazdaság gazdasági fenntarthatóságához és környezeti stabilitásához egyaránt.

C. Regionális Értékláncok Erősítése

Az együttműködés és a közös regionális identitás kulcsfontosságú a piachoz való hozzáféréshez.

Példa: Az "Eiwitboeren van Nederland" kezdeményezés (Hollandia). A jelentés szemlélteti a láncukat, amely közvetlen kapcsolatot teremt a gazdálkodók és a végső vásárlók között (egy általános megállapodáson keresztül), kiküszöbölve a több közvetítőt. Ez lehetővé teszi a gazdálkodók számára, hogy új termékeket forgalmazzanak és nagyobb ellenőrzést gyakoroljanak az árak felett.

Iránymutatások a Jövőre

A jelentés Operatív Csoportok létrehozását javasolja a területen felmerülő konkrét problémák megoldására. A legígéretesebb ötletek közé tartozik a csicseriborsó tesztelésére szolgáló hálózatok létrehozása Észak-Európában, hogy áthidalják a kereskedelmi nemesítők érdeklődésének hiányát és a vetőmagok magas költségét.

Integrált Növényvédelmi módszerek kidolgozása Délkelet-Európában/Romániában a súlyos kártevőfertőzések (pl. zsizsikek) kezelésére, amelyeket az éghajlatváltozás súlyosbít, új ökológiai növényvédő szerek tesztelésével.

A hüvelyesek integrálása a sör- és szeszfőző iparba Írországból és Skóciából. Az ötlet az, hogy a lepárlási vagy sörfőzési kapacitással rendelkező gazdálkodók meglévő infrastruktúráját használják fel sör vagy szeszes italok előállítására hüvelyesekből, ezzel magas hozzáadott értékű termékeket hozva létre emberi fogyasztásra, miközben a melléktermékeket takarmányként hasznosítják.

Átfogó Következtetés és Elemzés

A jelentés fő üzenete, hogy a fehérjenövények termelésének növelése az EU-ban nem pusztán technikai vagy gazdasági kihívás, hanem rendszerszintű változást igényel. A siker a gazdálkodók, kutatók, feldolgozók és fogyasztók szoros együttműködésén múlik. Tudásmegosztás, valamint a piaci keresletnek megfelelő termékek fejlesztése nélkül Európa fehérje-önellátásra irányuló erőfeszítései súlyosan korlátozottak maradnak.

Az innovációk megvalósításával és az ellátási láncok lerövidítésével az európai gazdálkodók a fehérjenövényeket gazdaságaik fenntartható és nyereséges pillérévé alakíthatják.

A teljes jelentést elolvashatja és letöltheti **ITT**